

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Жешувський університет (Республіка Польща)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)**

Матеріали

IV Міжнародної науково-практичної конференції

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

12 грудня 2019 року

**Харків
2020**

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

ISBN 978-966-8196-19-5

Редакційна колегія:

Бойчук Ю. Д. – д-р пед. наук, професор, проректор з наукової роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Золотухіна С. Т. – д-р пед. наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Пісоцька М. Е. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 1 від 10 січня 2020 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 12 грудня 2019 р.) / Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. – Харків : «Мітра», 2020. – 447 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, студентів з питань розвитку педагогічної науки й освіти, психолого-педагогічних аспектів інклюзивної освіти, реалізації інноваційних технологій, розвитку обдарованої особистості в сучасному освітньому середовищі, професійної підготовки фахівця а також сучасних проблем порівняльної педагогіки.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, магістрам і студентам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

Видано за рахунок авторів.

ISBN 978-966-8196-19-5

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2020

Таким чином, інтеграція в технології підготовки майбутнього вчителя до технічного конструювання досвіду аудиторної позааудиторної навчально-пізнавальної діяльності й педагогічної практики забезпечує, по-перше, формування позитивних мотивів техніко-конструкторської діяльності, потреби в самовдосконаленні, включення особистого досвіду до складу компетентності з технічного конструювання; по-друге, сприяє реформуванню загальної середньої освіти на компетентнісних засадах.

Список використаних джерел:

1. Дейниченко Г. В. Підготовка студентів природничо-математичних спеціальностей до технічного конструювання у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09 – теорія навчання. Харків, 2009. 20 с.
2. Deynychenko G. V., Deynychenko V. G., Deynichenko T. I. Training the students of natural-mathematical specialties in engineering design at higher institutions of pedagogical education. *Educational Studios: Theory and Practice*: monograph. Prague-Vienna, 2018. Pp. 315 — 322.
3. Концепція «Нова українська школа» /[Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець та ін.]. URL: http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/Anonces/2016/nova_shkola_proekt.pdf.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАКТИК

Жуков В. П.

аспірант кафедри загальної педагогіки і педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

Автором розкрито зміст роботи з підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів під час педагогічних практик. Наведено приклади інтегрованих уроків, які були розроблені й проведені студентами-практикантами, а також запропоновано завдання інтегрованого характеру для школярів.

Ключові слова: майбутній учитель музичного мистецтва, учень, інтегроване навчання, підготовка, педагогічна практика.

The author has revealed the content of the work on preparing future musical art teachers for integrated training of students during pedagogical practices. The examples of integrated lessons that were developed and conducted by student practitioners have been presented, as well as the integrated tasks for schoolchildren have been suggested.

Key words: future musical art teacher, student, integrated training, preparation, pedagogical practice.

Реалізація розробленої нами технології підготовки майбутніх учителів

музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів на її *досвідно-практиологічному етапі* передбачала формування у студентів власного досвіду роботи з учнями в указаному напрямі під час педагогічних практик.

Основними видами педагогічної практики, впродовж яких майбутні вчителі набували досвіду інтегрованого навчання учнів в освітньому процесі закладів середньої освіти, були:

1. *Безперервна пропедевтична педагогічна практика*, яка проводилась згідно навчальних планів на 2-3 курсах. Згідно мети і завдань нашого дослідження, зазначений вид практики передбачав ознайомлення з досвідом роботи вчителів-предметників, класних керівників щодо інтегрованого навчання школярів у навчальній та позаурочній діяльності (спостереження уроків учителів-майстрів, позакласних виховних заходів тощо). Під час проходження педагогічної практики на 2-3 курсах, студентів-практикантів орієнтували на вивчення й аналіз передового педагогічного досвіду з організації інтегрованого навчання в школі, надання допомоги вчителям у підготовці інтегрованих уроків, у позакласній навчальній роботі.

2. *Професійно-педагогічна практика* (4 курс), яка надавала можливості для систематизації й узагальнення знань з теорії інтегрованого навчання та способів його організації з учнями в процесі навчання їх музичному мистецтву. Студенти-практиканти виконували завдання, спрямовані на вдосконалення професійних умінь і навичок здійснення інтегрованого навчання школярів музичному мистецтву в умовах реального освітнього процесу в закладах середньої освіти.

Для усвідомлення ціннісної значущості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів, формування в них умінь проектування інтегрованого змісту навчання музичного мистецтва, інтелектуально-логічних та рефлексивно-корекційних умінь на настановчій конференції з педагогічної практики студентів орієнтували на кінцевий результат, що надавало можливості визначити власну траєкторію набуття досвіду інтегрованого навчання учнів.

Під час роботи зі школярами за інтегрованим навчанням перед студентами-практикантами ставились такі цілі:

а) вивчити інноваційний досвід інтегрованого навчання учнів, оволодіти методами і прийомами такого навчання;

б) розробити власні варіанти методики проведення інтегрованих уроків різних типів на різних рівнях інтеграції, їх навчально-методичне забезпечення;

в) розробити завдання інтегрованого навчання для учнів.

Активна педагогічна практика вимагала самостійного виконання студентами-практикантами різних видів робіт, таких як: проведення залікового уроку, позакласного заходу, який передбачав поліхудожню діяльність учнів. У залежності від цілей конкретного уроку (або заходу) інтеграцію навчання студенти-практиканти застосовували на його окремому етапі, або впродовж усього уроку.

Розробка та проведення студентами інтегрованих уроків різних видів і рівнів інтеграції у навчальній та позанавчальній роботі учнів мали на меті стимулювання інтересу школярів до музики та інших видів мистецтва, оволодіння

учнями інтегрованими знаннями на основі єдності універсальних художньо-естетичних категорій (ритму, контрасту, композиції, симетрії, гармонії, жанру, форми тощо), що сприяє формуванню в школярів естетичного світовідчуття й світосприймання, поглиблює їхнє розуміння цілісності кожного з видів мистецтва, що передає різні аспекти життя в їх єдності.

Водночас під час підготовки інтегрованого уроку та його проведенні студенти-практиканти ураховували індивідуально-психологічні особливості учня, його суб'єктне ставлення до навколишнього середовища і самого себе.

Тому студенти 4 курсу під час педагогічної практики отримували науково-дослідне завдання (мікродослідження) з проблеми організації інтегрованого навчання школярів щодо вивчення їхніх навчальних можливостей за критеріями: навченість з предмету, сформованість інтелектуальних умінь, самостійність у навчанні, пізнавальні інтереси, наполегливість, ставлення до музики та інших видів мистецтва, бажання виконувати творчі завдання інтегрованого характеру.

Важливо зазначити, що у змісті розроблених уроків було передбачено реалізацію різних рівнів інтеграції, що були визначені з урахуванням результатів досліджень С. Мельник [1], Т. Давиденко й Т. Шамової [2], V. Zhukov [3].

Перший із цих рівнів забезпечував інтеграцію художньої, гуманітарної та природничонаукової культур як необхідної передумови формування в учнів цілісного бачення світу (наприклад, уроки «Українське народне мистецтво» – музичне й образотворче мистецтво, українська література, природознавство; «Образи різних пор року» – музичне й образотворче мистецтво, біологія, географія).

Під час проведення інтегрованих уроків студенти-практиканти широко застосовували твори музичного й художнього мистецтва, які через музичні й художні образи стимулювали розвиток духовності учнів, активізували їхній суб'єктний досвід.

Другий рівень реалізувався через інтеграцію навчальних дисциплін на основі розроблення комплексних програм формування провідних понять міжпредметного характеру (урок «Природні зміни восени. Осінь в музичних творах» – музичне та образотворче мистецтво, трудове навчання; «Образ Наталки Полтавки» – музичне та образотворче мистецтво, українська література, історія України).

Третій рівень інтеграції передбачав посилення практичної спрямованості як окремих навчальних предметів, так і їх циклів на основі реалізації «горизонтальних» структурних взаємозв'язків між навчальними дисциплінами (урок «Мистецтво в боротьбі за незалежність України» – музичне й образотворче мистецтво, історія України, українська література).

Четвертий рівень інтеграції був пов'язаний із запровадженням на уроках загальнонаукових методів пізнання, забезпечення оволодіння школярами цими методами (урок «Історична пам'ять – найсуттєвіший чинник формування національної свідомості» – історія України, українська література та музичне мистецтво).

З урахуванням інтегрованого підходу до засвоєння музичних знань студенти-практиканти застосовували (за порадою методистів) цікаві методичні

методи, прийоми і форми роботи, використання яких сприяє цілісному, глибокому засвоєнню учнями музично-мистецьких знань, практичних умінь і навичок художньої діяльності, активізації емоційної та інтелектуальної сфери школярів на уроці й у позаурочний час.

Студенти-практиканти підготували інтегровані художньо-творчі завдання для учнів, які використовували на інтегрованих уроках та під час позакласних заходах. Наприклад:

- скласти казку про піаніно. Згадати й зафарбувати кольоровими олівцями на зображеній у зошиті фортепіанній клавіатурі: октаву, в якій може заспівати учень (голубим кольором); октави, звуками яких можна зобразити літній дощик, пташку, білочку (кольори учень добирає відповідно до характеру явища або уявного художнього персонажа); октави, звуками яких ти відтворив ходу ведмедя, слона, удари літнього грому (аналогічно до попереднього завдання);

- прослухані музичні твори віднести до одного з трьох китів (жанрів) музики. Відповідно до характеру музичного твору намалювати: кита, що марширує (сумний, веселий, урочистий марш); кита, що танцює (український, східний, африканський танець); кита, що співає пісню (українську народну, російську, польську, естрадну сучасну або старовинну);

- скласти казку про Ноти та інших героїв Музичної країни. Намалювати фломастерами чи фарбами портрети скрипкового й басового ключа. Виліпити музичні знаки із пластиліну й заселити ними Музичну країну (оформлений музичний куточок у класі);

- зобразити окремо на аркуші паперу графічну лінію цієї мелодії й уявити, що це обриси природного гірського ландшафту. Розмалювати фарбами уявлену тобою картинку, оформити в рамочку й прикрасити музичний куточок.

У звітах із проходження педагогічних практик студенти відзначали, що вони переконалися: інтеграція навчальних предметів є вимогою часу, вона потребує від учителя спеціальних професійно-педагогічних знань і вмінь, творчості, самобутності, мистецтва педагога. Тому здійснення майбутнім вчителем музичного мистецтва інтегрованого навчання вимагає цілеспрямованої підготовки.

Список використаних джерел:

1. Мельник С.А. Основні підходи до забезпечення інтеграції у шкільній освіті. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості : проблеми і пошуки* : зб. наук. праць. Запоріжжя : Запоріж. обл. ін-т післядипл. освіти, 2008. С. 276-280.
2. Шамова Т.И., Давыденко Т.М. Управление образовательным процессом в адаптивной школе. М. : Центр «Педагогический поиск», 2001. 384 с.
3. Zhukov, V. «Educational-methodical provision of technology for the preparation of future musical art teachers to integrated teaching of students». *Media4u Magazine [online]*. Praha, 3/2019. pp. 26-30. URL: <http://www.media4u.cz/mm032019.pdf>

Секція V. Проблеми вищої та середньої школи: дидактика, виховання, управління

Гузенко Н. О., Попов В. Д.

Застосування виховних ситуацій у процесі формування досвіду моральної поведінки старших підлітків 160

Гук І. П.

Педагогічне забезпечення самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності студентів медичного коледжу 163

Дейниченко Г. В., Дейніченко Т. І.

Роль і місце технічного конструювання в умовах реформування загальної середньої освіти 167

Жуков В. П.

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до інтегрованого навчання учнів під час педагогічних практик 170

Золотухіна С. Т., Лозова В. І.

Експеримент у системі педагогічного дослідження 174

Кабацька О. В.

До питання створення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладі вищої освіти 176

Князян М. О.

Дослідницька компетентність майбутніх перекладачів: сутність та структура 180

Кохан Д. М.

Вплив гендерних стереотипів сучасного суспільства на формування шляхетного ставлення до жінки 183

Красін С. А.

Аналіз поглядів студентів на проблему формування готовності до усвідомленого батьківства 186

Лебедик Л. В.

Сучасні вимоги до змісту підготовки майбутніх викладачів вищої школи 189

Ленська О. О., Ступницька Н. М.

Специфіка викладання для студентів із девіантною поведінкою 193

Прокопенко А. І., Доценко С. О.

Цифрова компетентність майбутнього фахівця 196

Ткачов С. І., Ткачова Н. О., Ткачов А. С.

Інноваційний університет як флагман сучасної вищої освіти 199

Харківська А. А.

Імплементация принципів академічної доброчесності ЗВО на засадах просвітницької діяльності 203

Юрченко О. В.

Особливості осмислення давньоруської етніміки як фактору творення національної свідомості 207

Avdieienko I. M., Kotova A. V., Shamaieva I. I.

Main types of non-linguistic specialty students' self-study 211